747.

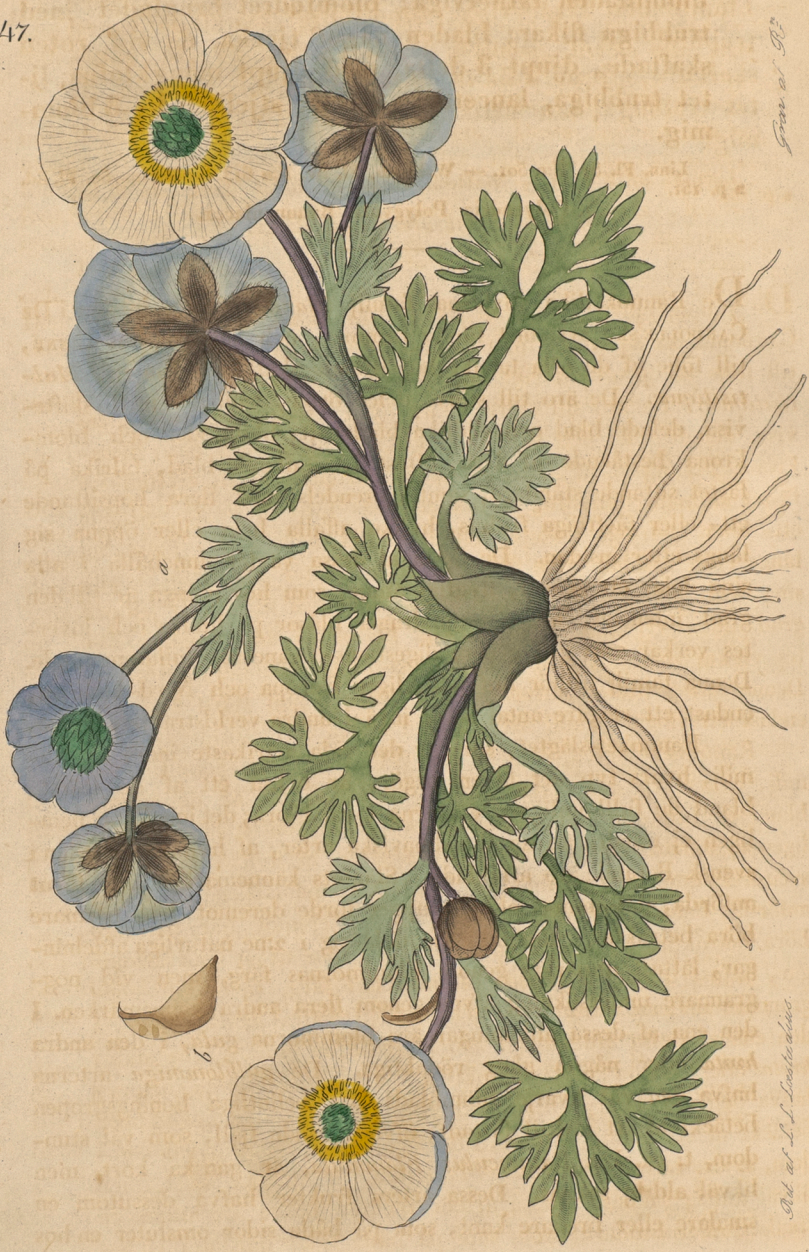

RANUNCULUS GLACIALIS.

Is-Ranunkel.

Frukterna glatta, hoptryckta, halfmånlikt hinnryggade; blombladen tätnerviga; blomfodret brunludet med trubbiga flikar; bladen något tjocka, de vid roten skaftade, djupt 3-delta, med djupt mångklufna, litet trubbiga, lancettlika flikar; stjelken 1—3 blommig.

Linn. Fl. Sv. N:o 501. — Wahlenb, Fl. Sv. N:o 613. — Hartm. Sc. Fl. Ed. 2 p. 151.

Polyandria Polygynia, Ranunculaceæ.

De Ranunkellika växternas familj (*Ranunculaceæ*) intager i De Candolle'ska systemet första rummet, och kallades hos Linné, till följe af de ofta talrikt hopsittande skidlika fröhusen, *Multisiliquæ*. De äro till större delen örter, vanligen med skiftevisa, delade blad och slidlika bladskaft, blomfoder och blomkrona bestående af flera, oftast 5, affallande blad, talrika på fästet sittande ståndare, samt merendels med flera hopsittande ett- eller få-fröiga fröhus, hvilka affalla hela eller öppna sig längs efter insidan. De flesta af dessa växter innehålla i alla sina delar ett skarpt, flygtigt ämne, som hos många är till den grad intensivt, att det uppdrager blåsor på huden och invertes verkar som gift genom digestions-organernas inflammerande. Denna familj tillhör hufvudsakligen Europa och Nord-America, endast ett ringare antal arter ingå i andra verldstrakters floror.

Ranunkel-slägtet, som är det vida artrikaste inom sin familj, hvars typ det äfven utgör, är också ett af de största bland de fullkomligare växterna i vår Flora; det innefattar nemligen ej mindre än 22 skandinaviska arter, af hvilka 11 redan i svensk Botanik äro afbildade. Slägtets kännemärken äro förut anförda, detsammas olika grupper torde deremot här närmare böra betraktas. Ranunklerna dela sig i 2:ne naturliga afdelningar, lättast utmärkta genom blommornas färg, men vid noggrannare undersökning äfven genom flera andra kännemärken. I den ena af dessa afdelningar äro blommorna *gula*, i den andra *hvita* eller någon gång rödaktiga. De *gulblommiga* arterna hafva den vid hvarje blomblads bas befintliga honingsgropen betäckt af ett nedtill fästadt, öfverliggande fjäll, som väl stundom, t. ex. hos *Ranunculus Flammula*, är ganska kort, men likväl aldrig saknas. Dessa arters frukter hafva dessutom en smalare eller bredare kant, som på båda sidor omsluter en hos

flera arter knottrig eller taggig yta, och fortsättes i fruktens spets. De *hvitblommiga* Ranunklerna sakna deremot det ofvannämnda fjället vid honingsgropens *nedra* rand, och denna grop omges endast af en trubbig kant, som stundom utbildas till ett rör, eller, vid gropens *öfra* rand till ett fjäll, som ofta är tvåklufvet och någon gång så stort att blomman derigenom ser liksom dubbel ut. Frukterna i denna afdelning, hvilka ofta äro skrynkliga, hafva ej heller någon sådan kant som i den förra, ty antingen felas kanten alldeles, eller finnes blott upp- och nedtill en fin köl, som utlöper i spetsen. Dessa hufvud-afdelningar låta sedan underafdela sig efter rötternas beskaffenhet, bladens helhet eller flikighet, blomskaftens släthet eller räffling, frukternas släthet, skrynklighet, knottrighet, taggighet &c., hvarigenom arterna i detta vidlöftiga slägte lättare kunna åtskiljas.

Is-Ranunkeln hör till de hvit- eller rödblommiga arterna och bland dessa till dem, som hafva flikiga och venösa blad. Den är otvifvelaktigt en af våra skönaste inhemska växter, och väcker så mycket större beundran, som den träffas på de högsta fjällen vid sjelfva gränsen af isfälten, der den, då en lätt snö fallit, synes liksom uppväxa ur densamma och på den hvita grunden utbreda sina klart gröna blad mellan hvilka en kort stjelk med 1—3 stora hvita, eller hos oss oftare utvändigt rödaktiga blomkronor, omgifna af brunludna blomfoder, höjer sig. Den fleråriga roten består af talrika starka gulhvita rottrådar, som utgå från en ganska kort hufvudrot. Stjelken är $\frac{1}{2}$—1 qvarter hög, uppstigande eller upprätt, trind och saftig. Bladen tjocka och något saftiga, djupt 3-delta, med nästan skaftade, 3-flerklufna, föga spetsiga flikar, glatta eller glest brunhåriga, de flesta sittande vid roten på nedtill hinnaktigt-slidformiga skaft; stjelkbladen kortskaftade och mindre flikiga. Bladskaften ofta med långa bruna hår. Blommorna tums breda, något concava, upprätta. Blomfodret dubbelt kortare än kronan, upprätt, med elliptiska, concava, trubbiga, utvändigt tätt och långt brunludna blad. Blomkronan vanligen inuti hvit, utanpå isynnerhet efter blomningen blåröd, stundom på ömse sidor af endera färgen, liksom blomfodret qvarsittande, med bredt omvändt-äggformiga, tätnerviga, svagt och trubbigt urnupna, i en tydlig klo förlängda blomblad, hvilkas honingsgropar upptill öfvergå i ofta 2-flikiga fjäll. Ståndar-knapparna jemnbreda. Frukterna snedt äggformiga, gulaktiga, slutande i en krökt, tämligen lång spets, plattade och försedda med en hinnaktig köl. Fästet platt. — Denna sköna och utmärkta fjellväxt tillhör ej blott Skandinaviens högsta fjellar, utan större delen af Europas Alper, hvilka hinna snögränsen, äfvensom Spitsbergen. Så träffas den t. ex. på Ferröarne, i hela den egentliga Alpkedjan vid 7—8000 fots höjd, på Pyrenæerna &c. Kunde den lättare odlas, skulle den troligen kunna bringas till fördubbling, och som sådan täfla med *Ranunculus asiaticus* i skönhet. Örten ätes gerna af Renen.

Tab. är tecknad i Lappmarken af Herr Kyrkoherden Læstadius, och föreställer ett väl utbildadt exemplar af den vanliga coloriten. Fig. *a* en öfverblommad gren för att visa det qvarsittande blomfodret och blomkronan, som antagit rödaktigare färg. Fig. *b*. en betydligen förstorad frukt.